

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอริยาบท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ ๑ กรุงเทพมหานครโดยผู้วิจัยได้กำหนดกรอบสำหรับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- ๒.๑ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม
- ๒.๕ ทฤษฎีการบริหาร
- ๒.๖ หลักอริยาบท ๔
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษามี

๒.๑.๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หมวดที่ ๓ ส่วนที่ ๘ ได้ให้สิทธิเสรีภาพในด้านการศึกษาไว้ ๒ มาตรา คือ มาตราที่ ๔๙ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือผู้ทุพพลภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับสิทธิตามวรรคหนึ่งและการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษาโดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นการจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชนการเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิตย่อมได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ และ มาตราที่ ๕๐ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในทางวิชาการการศึกษาอบรม การเรียนการสอน การวิจัย และการเผยแพร่งานวิจัยตามหลักวิชาการย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดต่อหน้าที่ของพลเมืองหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน^๗

๒.๑.๒. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ หมวดที่ ๖ มีกฎหมายว่าด้วยการประกันคุณภาพดังนี้ มาตรา ๔๗ ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงมาตรา ๔๘

^๗ราชกิจจานุเบกษา.เล่มที่ ๑๒๔ (๒๕๕๐), รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐, (กรุงเทพมหานคร), หน้า ๑๕.

ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอกมาตรา ๔๙ ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการและแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปีนับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้าย และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน และมาตรา ๕๐ ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่พิจารณาเห็นว่า เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา ตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง ที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น^๔

สรุปได้ว่า กฎหมายที่บังคับใช้ในสถานศึกษาทุกแห่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่สถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แม้แต่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาก็ต้องปฏิบัติตามเพื่อให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ สร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการด้านการศึกษา คือ พ่อแม่ผู้ปกครองที่นำเด็กมาับการศึกษาว่าจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในเป็นตัวช่วยพัฒนาสถานศึกษาอย่างรอบด้าน เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายและได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา (Quality Assurance) เป็นกลไกสำคัญที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง การประกันคุณภาพมีหลักการสำคัญ คือ การกระจายอำนาจ การเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการทำงาน และการแสดงความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงานที่สัมพันธ์กัน ๓ ส่วน คือ

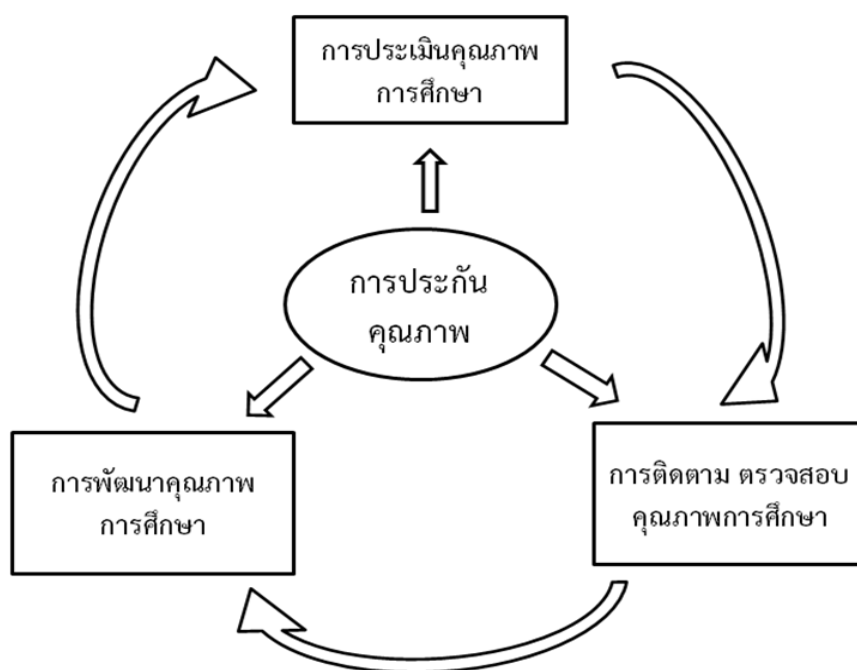
๑.การประเมินคุณภาพภายใน ซึ่งดำเนินการได้โดยสถานศึกษาเองหรือการประเมินโดยหน่วยงานต้นสังกัด

๒.การติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้องมีการติดตามตรวจสอบความก้าวหน้าในการดำเนินโครงการกิจกรรมงานเป็นระยะ มีผู้รับผิดชอบการดำเนินงานเพื่อการ

^๔ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๗/หมวดที่ ๖ /หน้า ๑๗/๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๓ อ้างในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ. ๒๕๕๕และ (ฉบับที่๓) พ.ศ. ๒๕๕๓.

รวบรวมสารสนเทศ และผลการติดตามตรวจสอบมาใช้ปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องนอกจากจะแสดงว่าสถานศึกษาทำงานอย่างเป็นระบบแล้วยังเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมรับการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด อย่างน้อย ๑ ครั้ง ภายใน ๓ ปีและการประเมินคุณภาพภายนอกอีกด้วย

๓.การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เป็นการดำเนินกิจกรรมใด ๆ เพื่อให้เกิดการยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น โดยมีมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเป็นเป้าหมาย ในการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ต้องสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาอาจเพิ่มเติมมาตรฐานที่เฉพาะเจาะจงเหมาะสมกับสภาพของชุมชนได้ มาตรฐานจะเป็นกรอบควบคุมการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^๙ ดังแผนภาพที่ ๒.๑

ภาพที่ ๒.๑ องค์ประกอบของระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา^{๑๐}

เมอร์กาทรอยด์ และ มอร์แกน (Murgatroyd & Morgan ๑๙๙๔) ได้จำแนกลักษณะเด่นของการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ ๕ ประการ

- ๑.มาตรฐานการศึกษากำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก
- ๒.มาตรฐานเขียนในรูปของความคาดหวังที่โรงเรียนจะต้องบรรลุถึง
- ๓.มาตรฐานต้องสามารถประเมินได้โดยใช้เกณฑ์ที่เป็นปรนัย
- ๔.มาตรฐานต้องใช้อย่างเสมอภาค ไม่มีการยกเว้นโดยปราศจากเหตุผลสมควร

^๙สำนักทดสอบทางการศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๘.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙

๕.การประกันคุณภาพการศึกษาจะประกอบด้วยการตรวจสอบและทบทวน (Audit and Review) การทดสอบด้วยแบบ ทดสอบมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพการศึกษา

รุ่ง แก้วแดง ให้ความหมาย การประกันคุณภาพว่า หมายถึง การทำงานปกติของครู เพียงแต่ปรับปรุงการทำงานให้เป็นกระบวนการ ขั้นตอนที่ชัดเจน ครูต้องมีการทบทวน มีการเก็บข้อมูล มีการวิเคราะห์ มีการนำไปใช้ โดยสรุป คือ นากกระบวนการที่เป็นระบบครบวงจร (PDCA) มาใช้ในการทำงาน^{๑๑}

ไพบุลย์ เปานิธิ ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ว่าหมายถึง กิจกรรม หรือปฏิบัติการที่มีแผนและเป็นระบบที่สถาบันการศึกษาดำเนินงาน ตามแผนและระบบที่กำหนด เพื่อให้ผลผลิตทางการศึกษามีคุณภาพมาตรฐานตามปรัชญา พันธกิจและจุดมุ่งหมายที่กำหนด และสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ (บัณฑิต ผู้ปกครอง และผู้ใช้บัณฑิต)^{๑๒}

วันชัย ศิริชนะ กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นการ กระทำกิจกรรมใดที่สะท้อนถึงคุณภาพ การตรวจสอบเป็นกลไกเพิ่มเติมเพื่อให้สังคม มั่นใจยิ่งขึ้นว่า การดำเนินการของสถาบันอุดมศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งการให้การศึกษามีคุณภาพจะต้องทำอย่างมีระเบียบแบบแผน^{๑๓}

สรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ กลไกที่จะพัฒนาทางการศึกษา โดยมีวิธีการที่ทำเป็นลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน เพื่อตรวจสอบกระบวนการทำงานในสถานศึกษาว่ามีการทำงานตามแผนงานและมีการปรับปรุงพัฒนาตนเองหรือไม่ จุดประสงค์หลักก็เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน

ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา (Internal Quality Assurance) เป็นระบบที่สถานศึกษาสร้างความมั่นใจ (Assure) แก่ผู้รับบริการ ทั้งผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตลอดจนองค์กรหรือสถานประกอบการที่รับผู้เรียนเข้าศึกษาต่อหรือทำงานว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถ ทักษะ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดและสังคมคาดหวัง สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขรวมทั้งสร้างประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและชุมชนตามความเหมาะสม ด้วยการบริหารจัดการที่มีคุณภาพทั้งองค์กรโดยใช้หลักการมีส่วนร่วม บุคลากรในสถานศึกษาโดยเฉพาะครู และผู้บริหารตระหนักถึงเป้าหมาย คือ ผลประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียนเป็นอันดับแรก ระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของ

^{๑๑}รุ่ง แก้วแดง, การประกันคุณภาพการศึกษาทุกคนทำได้ไม่ยาก,(กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช,๒๕๔๔),หน้า ๙๖.

^{๑๒}ไพบุลย์ เปานิธิ, การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาโปรแกรมวิชา เทคโนโลยีการศึกษา สถาบันราชภัฏ, ปริญญาโทการศึกษาดุสิตบัณฑิต, เทคโนโลยีการศึกษา.มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, (๒๕๔๓), หน้า ๑๖

^{๑๓}วันชัย ศิริชนะ, การประกันคุณภาพกระแสหลักการปฏิบัติรูปอุดมศึกษาไทย,กรุงเทพมหานคร: ทบวงมหาวิทยาลัย, (๒๕๔๐),หน้า ๑๐

สถานศึกษาที่ผู้เกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบได้และถูกกำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและประกาศกฎกระทรวง ดังที่กล่าวแล้ว^{๑๔}

การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องอันประกอบด้วยการวางแผนการดำเนินงานการประเมินผลและการปรับปรุงการดำเนินงานโดยสถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายและหลักการที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่๒) พ.ศ.๒๕๔๕ มาตรฐานการศึกษาและเป้าหมายปรัชญากำหนดระยะเวลาการดำเนินงานที่ชัดเจนติดตามผลการดำเนินงานของตนเองอย่างต่อเนื่องและนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการศึกษาในการดำเนินงานเน้นการประสานงานและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้แก่บุคลากรในสถานศึกษาผู้ปกครององค์กรต่างๆและชุมชนมีการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน^{๑๕}

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๔ ได้ให้ความหมาย การประกันคุณภาพภายในว่า หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษา หรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด ที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น^{๑๖}

๒.๓.๑ ระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา(Internal Quality Assurance System)

สถานศึกษาจะต้องจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวบ่งชี้ เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ.๒๕๔๙-๒๕๕๓) ที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการส่งเสริมสนับสนุนและกำกับ ดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด ประกอบด้วย

๑) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ ด้วยการจัดทำโครงสร้างการบริหารจัดการให้เอื้อต่อการดำเนินงาน ทุกคนมีส่วนร่วมและมีการประชาสัมพันธ์กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดแนวทางให้ความเห็นและข้อเสนอแนะและแต่งตั้งคณะบุคคลทำการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษา และจัดให้มีข้อมูลที่เพียงพอในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อนำมากำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและแผนพัฒนา

^{๑๔} สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.), ๒๕๕๓ ,หน้า ๖.

^{๑๕} อ้างแล้ว, หน้า ๑๐.

^{๑๖} ราชกิจจานุเบกษา ,พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ ,(กรุงเทพมหานคร: ๒๕๔๒),

๒) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยมุ่งเน้นมาตรฐาน ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่สอดคล้องกับมาตรฐานช่วงชั้นที่หลักสูตรกำหนด

๓) การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้วยการจัดทำแผนอย่างเป็นระบบพื้นฐานของข้อมูลสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สมบูรณ์ ครอบคลุมการพัฒนาทุกกิจกรรมที่เป็นส่วนประกอบหลักของการจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของแต่ละกิจกรรมที่กำหนดอย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๔) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการกำกับ ติดตามการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องให้บรรลุเป้าหมายตามแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาที่กำหนดไว้โดยจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่ชัดเจนครอบคลุมงาน/โครงการของสถานศึกษา

๕) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา จะประกอบด้วยการตรวจสอบและทบทวนภายในโดยบุคลากรในสถานศึกษาดำเนินการและการตรวจสอบและทบทวนจากหน่วยงานต้นสังกัด

๖) การประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในระดับชั้นที่เป็นตัวประโยค ได้แก่ ประถมศึกษาปีที่ ๓ และ ๖ มัธยมศึกษาปีที่ ๓ และ ๖ ในวิชาแกนร่วมโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐาน จากหน่วยงานส่วนกลางร่วมกับต้นสังกัด (เขตพื้นที่) ดำเนินการ

๗) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เป็นการนำข้อมูลผลการประเมินมาตรฐานคุณภาพ การตรวจสอบและทบทวนภายในและภายนอกมาประมวลรายงานผลการพัฒนาคุณภาพประจำปีการศึกษาซึ่งจะนำไปใช้เป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาคุณภาพต่อไป

๘) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกส่วนหนึ่งของระบบประกันคุณภาพภายใน เพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการส่งเสริม พัฒนาและประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพ

๒.๓.๒ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

๑) สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

๒) สถานศึกษาจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

๒.๑ กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

๒.๒ กำกับ ติดตาม และให้ความเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

๒.๓ เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

๓) สถานศึกษาจะต้องจัดระบบสารสนเทศที่มาข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

๔) สถานศึกษาจะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๕) สถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษาโดยคำนึงถึงหลักการและครอบคลุมในเรื่อง ต่อไปนี้

๕.๑ เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

๕.๒ กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจน และเป็นรูปธรรม

๕.๓ กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาหรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างอิงให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

๕.๔ กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

๕.๕ กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคนรวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๖ กำหนดบทบาทหน้าที่ และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

๕.๗ กำหนดการจัดงบประมาณและการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

๖) สถานศึกษาจะต้องดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

๗) ให้คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สำหรับในการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม (การสังเกตพฤติกรรม และกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐาน ร่องรอยการปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงาน และแฟ้มสะสมงาน แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบและแบบวัดมาตรฐาน) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่องเพื่อนำไปใช้ในการปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๘) สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

๙) สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแบบพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพร้อมหลักฐานข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ ตามข้อ (๘) เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

๑๐) หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุนและร่วมดำเนินงานตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดังนี้

- ๑๐.๑ จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ
- ๑๐.๒ จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปี/รายภาค
- ๑๐.๓ จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

๑๑) หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ ทั้งนี้การตรวจสอบและทบทวนให้เป็นไปตามข้อ (๗) โดยอนุโลม

๑๒) หน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผลและผดุงประสิทธิภาพให้กับระบบของการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาด้วย^{๑๗}

ขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษา

การควบคุมคุณภาพ (Quality Control)

๑. ศึกษาและเตรียมการ
 - ๑.๑ ตั้งคณะทำงานประกัน
 - ๑.๒ ให้ความรู้แก่บุคลากรทุกมนุษย์
 - ๑.๓ ตั้งกระทำงานฝ่ายต่าง ๆ
๒. วางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา
 - ๒.๑ กำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
 - ๒.๒ สร้างเครื่องมือประเมินคุณภาพตามมาตรฐาน
 - ๒.๓ จัดทำสารสนเทศสภาพปัจจุบัน (ข้อมูลพื้นฐาน)
 - ๒.๔ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีตามแผนยุทธศาสตร์ในธรรมนูญสถานศึกษา
 - ๒.๕ จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของสถานศึกษา
 - ๒.๖ ประเมินสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาตามมาตรฐาน
 - ๒.๗ จัดทำธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาสถานศึกษา
๓. ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามแผน
 - ๓.๑ ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา และตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา
 - ๓.๒ นิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพ (Quality Audit)

๔. ตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

๔.๑ แต่งตั้งกรรมการตรวจสอบ

๔.๒ กำหนดระยะเวลาและแนวทางการตรวจสอบ

๔.๓ ประเมินสภาพของสถานศึกษาตามมาตรฐานของสถานศึกษาครั้งที่ ๒ หลังจากปฏิบัติงานไปได้ระยะเวลาหนึ่ง

๔.๔ จัดทำสารสนเทศแสดงผลการปฏิบัติงานตามตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๕. พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๕.๑ ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๕.๒ ติดตาม ตรวจสอบการแก้ไข ปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของสถานศึกษา

๕.๓ สรุปผลการตรวจสอบ จัดทำสารสนเทศ(ข้อมูลพื้นฐาน) ครั้งที่ ๒ และรายงานการตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๕.๔ พัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การประเมิน (Quality Assessment)และรับรองคุณภาพ (QualityAccreditation)

๖. เตรียมการเพื่อรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา

๖.๑ จัดเตรียมหลักฐาน และข้อมูลต่าง ๆ ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

๖.๒ ถ้าได้รับการรับรอง และได้ใบรับรอง สถานศึกษารักษามาตรฐานคุณภาพให้คงไว้และรายงานผลการประเมิน

๖.๓ ถ้ายังไม่ได้รับการรับรอง สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไข และขอรับการประเมินใหม่ ตามเวลาที่กำหนดแนวการดำเนินการตามขั้นตอนการประกันคุณภาพการศึกษา^{๑๘}

การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control)

๑. การศึกษา และเตรียมการ มีแนวการดำเนินการ ดังนี้

๑.๑ ตั้งคณะทำงาน และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อ ...

๑) ศึกษาแนวคิด รูปแบบ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา

๒) พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยกำหนดรูปแบบที่สถานศึกษาสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) จัดทำสื่อ เอกสาร คู่มือ และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๑.๒ ให้การศึกษาแก่ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อ...

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

๑) สร้างความรู้ ความเข้าใจ ให้เกิดความตระหนัก และเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อทุกมนุษย์จะได้ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๒) ให้ช่วยกันสร้างแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและกำหนดรูปแบบการดำเนินงานที่เหมาะสมกับสถานศึกษา

๑.๓ ตั้งคณะกรรมการ และคณะอนุกรรม ในการดำเนินการประเมินคุณภาพการศึกษา เพื่อ

๑) กำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบงานต่าง ๆ ที่สถานศึกษาต้องจัดทำเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๒) การสร้างทีมงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้เข้มแข็ง

๓) การพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงานต่าง ๆ เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๒. การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา โดยวางแผนการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดย...

๑.๑ กำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ที่เป็นการกำหนดจากมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด มีขั้นตอน ดังนี้

๑) ตั้งคณะทำงานยกร่างมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๒) ประชุมพิจารณา ความเหมาะสมของร่างมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๓) ปรับปรุง และจัดทำเป็นมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามาให้ทุกมนุษย์ของสถานศึกษานำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา ให้เข้าสู่มาตรฐานของสถานศึกษาต่อไป

๑.๒ จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อควบคุมให้ผู้รับผิดชอบงานคุณภาพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐาน และตัวชี้วัดที่กำหนดปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพสม่ำเสมอตลอดเวลา มีขั้นตอน ดังนี้

๑) ตั้งคณะทำงานยกร่างมาตรฐานการปฏิบัติงาน สำหรับงานต่าง ๆ ที่วิเคราะห์มาจากมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๒) จัดประชุมพิจารณาทบทวน และรับรองมาตรฐานการปฏิบัติงานที่เขียนขึ้นพร้อมกับปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับการปฏิบัติงานในสถานศึกษา

๓) จัดทำเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษาและประกาศให้ทุกคนนำไปปฏิบัติ

๑.๓ สร้างเครื่องมือประเมินคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่กำหนดขึ้น เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มาจัดทำเป็นข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ที่จะใช้ในการหาจุดที่จะพัฒนาสถานศึกษาต่อไป มีขั้นตอนดังนี้

๑) ตั้งกรรมการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๒) ดำเนินการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ตามมาตรฐานคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษา

๓) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

๔) จัดเก็บเครื่องมือเพื่อนำไปใช้ต่อไป

๑.๔ ประเมินสภาพปัจจุบัน หรือเก็บข้อมูลสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา โดยใช้ เครื่องมือประเมินคุณภาพการศึกษาที่สร้างขึ้นในข้อ ๑.๒ มีขั้นตอน ดังนี้

๑) วางแผนกำหนดการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตลอดปี การศึกษา

๒) แต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เป็นคณะ เล็ก ๆ คณะละ ๒-๓ คน โดยให้มีการประเมินข้ามฝ่าย เพื่อป้องกันการประเมินที่เข้าข้างฝ่ายของตน จะได้ช่วยกันหากข้อบกพร่องของการปฏิบัติงาน ที่จะช่วยกันแก้ไข ให้งานนั้น ๆ มีคุณภาพ และ ป้องกันไม่ให้ข้อบกพร่องนั้น ๆ เกิดขึ้นอีก

๓) เตรียมเครื่องมือประเมิน โดยรวบรวมเครื่องมือประเมินที่เกี่ยวกับนักเรียน หรือครู หรือ ผู้ปกครอง ฯลฯ ให้เป็นฉบับเดียวกันสำหรับแต่ละกลุ่ม เพื่อใช้การประเมินเพียงครั้งเดียว แล้วทำให้ได้ข้อมูลทุกมาตรฐาน และตัวชี้วัด ที่เกี่ยวข้องของกลุ่มมนุษย์นั้น ๆ อย่างครบถ้วน ทั้งนี้เพื่อ ไม่ให้เกิดความรำคาญแก่ผู้ให้ข้อมูล

๔) ดำเนินการประเมิน และสรุปผลการประเมินตามมาตรฐาน และตัวชี้วัด

๑.๕ จัดทำสารสนเทศ หรือข้อมูลพื้นฐานสภาพปัจจุบันของสถานศึกษา โดยนำผล การประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มาจัดทำข้อมูลพื้นฐานแสดงผลการปฏิบัติงานของ สถานศึกษา โดยจัดกลุ่มของข้อมูล ตามมาตรฐานและตัวชี้วัด คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๑.๖ จัดทำแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา หรือแผนพัฒนาสถานศึกษา มีขั้นตอน ดังนี้

๑) ตั้งคณะทำงานร่างแผนกลยุทธ์หรือแผนพัฒนาสถานศึกษา

๒) สำรวจความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน สังคม ตรวจสอบนโยบายของ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรีเขต ๒ สภาพขีดความสามารถของสถานศึกษา และผลการประเมินคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาสำหรับมาตรฐาน และตัวชี้วัดคุณภาพที่ยังต้องปรับปรุง มาเป็นข้อมูลหนึ่งในการจัดทำ แผนพัฒนาสถานศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา

๓) ร่างแผนกลยุทธ์สถานศึกษาระยะ ๓ ปี

๔) ประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พิจารณาให้ข้อเสนอแนะ

๕) ปรับปรุงร่างแผนกลยุทธ์ สถานศึกษา

๖) ส่งให้ผู้เกี่ยวข้องให้ความเห็นชอบและลงนาม

๗) ประกาศใช้เป็นแผนพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

๑.๗ จัดทำแผนปฏิบัติการตามแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา โดยการนำกลยุทธ์ และกิจกรรมในแต่ละปีการศึกษา ที่กำหนดไว้ในกลยุทธ์สถานศึกษา ไปวางแผนการปฏิบัติการ ประจำปี ซึ่งอาจจะมีขั้นตอนการดำเนินงาน ต่อไปนี้

๑) ตั้งคณะทำงาน ยกร่างกำหนดกรอบแผนงาน โครงการของสถานศึกษา

- ๒) ประชุมพิจารณากรอบแผนงาน โครงการ และงบประมาณ
- ๓) ให้ทุกฝ่าย/กลุ่มสาระการเรียนรู้/งาน ร่วมกันวางแผนปฏิบัติการของตน
- ๔) ประชุมชี้แจง พิจารณาร่างแผนปฏิบัติราชการ
- ๕) ปรับปรุง และจัดทำแผนปฏิบัติราชการการที่สมบูรณ์
- ๖) ขอความเห็นชอบจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ๗) จัดทำเป็นแผนปฏิบัติราชการประจำปีของสถานศึกษา

๓. การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ ทบทวนการประกันคุณภาพการศึกษา โดยทบทวนงานต่าง ๆ ที่สถานศึกษาได้ทำการวางแผนไว้ให้ทุกคนเข้าใจ และนำไปปฏิบัติ

๓.๒ ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา และตามแผนปฏิบัติราชการของสถานศึกษาโดยดำเนินการ ดังนี้

๑) ให้ผู้เกี่ยวข้องและผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่รับผิดชอบ และปฏิบัติงานตามแผน/โครงการ ที่รับผิดชอบให้เต็มความสามารถ พร้อมเก็บรวบรวมหลักฐานการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ ที่ค้นหาง่าย รวดเร็ว

๒) ติดตามการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน และติดตามการทำงานตามโครงการที่ได้รับมอบหมาย

๓) แก้ไข ปรับปรุงข้อบกพร่องที่พบจากการติดตามการปฏิบัติงาน

๓.๓ นิเทศ กำกับ ติดตามผลการดำเนินงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ระหว่างที่ทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้ดำเนินงานไป ขณะเดียวกัน ก็ช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้สำเร็จลุล่วงไป เพื่อให้คุณภาพของสถานศึกษาเข้าสู่มาตรฐานที่กำหนดไว้เร็วขึ้น

การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพ

๔. การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๔.๒ กำหนดระยะเวลา และแนวทางการตรวจสอบ หรือวางแผนการตรวจสอบ ซึ่งการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สถานศึกษาควรทำการตรวจสอบ ทั้งการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา (มาตรฐานและตัวชี้วัด) ของสถานศึกษาด้วย

๔.๓ ดำเนินการตรวจสอบตามแผนที่วางไว้ สำหรับการประเมินสภาพของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาครั้งที่ ๒ หลังจากได้ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ไปได้ระยะเวลาหนึ่ง โดยนำเครื่องมือประเมินคุณภาพการศึกษาที่สร้างขึ้นมาแล้วในข้อ ๑.๓ ของขั้นตอนที่ ๒ (การวางแผนฯ) และทำการประเมินคุณภาพการศึกษา ดังข้อ ๑.๔ และจัดทำสารสนเทศหรือข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษาครั้งที่ ๒ ตามข้อ ๑.๕ ของขั้นตอนที่ ๒ (การวางแผนฯ) ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของตัวชี้วัด และมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ที่บกพร่องที่พบจากการประเมินครั้งที่ ๑ และเพื่อตรวจสอบ และแก้ไขสิ่งที่ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาต่อไป

๕. การพัฒนาและการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๕.๑ ปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานที่พบว่าไม่เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน และมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

๕.๒ ติดตาม ตรวจสอบ แก้ไขปรับปรุงการปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานการปฏิบัติงานและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ตามระยะเวลาที่เหมาะสมที่ผู้ปฏิบัติได้กำหนดไว้ว่าจะแก้ไขเสร็จ ทั้งนี้ เพื่อให้แน่ใจว่า ข้อบกพร่องที่พบ ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

๕.๓ สรุปผลการตรวจสอบ และรายงานผลการตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาโดยการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (SAR)

๕.๔ สำหรับงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ ให้พัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพดี ยิ่ง ๆ ขึ้นต่อไปสำหรับการประเมินและรับรองคุณภาพ

๖. การเตรียมการเพื่อรับการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินการ ดังนี้

๖.๑ ผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมหลักฐานการปฏิบัติงาน และข้อมูลต่าง ๆ ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายงานการประเมินตนเองไว้ล่วงหน้าให้พร้อม เพื่อรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ที่เป็นผู้แทนสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา ตามกำหนดระยะเวลาที่องค์กรภายนอกจะมาประเมินคุณภาพของสถานศึกษา

๖.๒ รับการประเมินจากองค์กรภายนอก โดยองค์กรภายนอก จะทำการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้ง ๑๔ มาตรฐาน ซึ่งเมื่อองค์กรภายนอกจึงส่งรายงานข้อเท็จจริงดังกล่าวให้กับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

๖.๓ ถ้าสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา พิจารณารายงานข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่า สถานศึกษามีคุณภาพผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครบถ้วนทั้ง ๑๔ มาตรฐาน ก็จะทำให้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งหมายความว่า สถานศึกษาได้รับการรับรองคุณภาพการศึกษาจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาแล้ว ซึ่งการรับรองดังกล่าวจะมีอายุ ๕ ปี คือ เมื่อครบ ๕ ปี สถานศึกษาจะต้องถูกประเมินคุณภาพใหม่ทั้งหมด ๑๔ มาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ระหว่างที่สถานศึกษาได้รับใบรับรองคุณภาพการศึกษา องค์กรภายนอกจะมาทำการประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอตลอดเวลา

๖.๔ ถ้าสถานศึกษาไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาต้องปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน ตามระยะเวลาที่คณะกรรมการประเมินกำหนดแล้วขอรับการประเมินใหม่ แต่ถ้าถึงระยะเวลาที่กำหนดแล้ว สถานศึกษายังมีการพัฒนาไม่ถึงเกณฑ์ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ต้องรายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ดำเนินการปรับปรุงแก้ไข ตามมาตรา ๕๑ ของหมวด ๖ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕^{๑๙}

^{๑๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

การประเมินภายในสถานศึกษา

การประเมินภายใน (Internal Evaluation) เป็นกระบวนการประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่กระทำโดยบุคลากรในหน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งการประเมินภายในนี้ถือเป็นกระบวนการตรวจสอบการทำงานของตนเอง(Self-evaluation) สถานศึกษา ควรกำหนดให้การประเมินภายใน เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องของสถานศึกษา และถ้าโรงเรียนจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานแล้ว ดังนั้น ในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนควรดำเนินการประเมิน ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑. ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. ประเมินการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายในโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนมีการดำเนินงานมีคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ^{๒๐}

วัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

๑. เพื่อตรวจสอบคุณภาพ และผลการปฏิบัติงานของโรงเรียน ตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒. เพื่อนำผลการประเมินมาจัดทำข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน และนำมาใช้ในการตัดสินใจวางแผนพัฒนา และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

๓. เพื่อรายงานผลการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

๔. เพื่อเตรียมความพร้อมในการรับการประเมินจากองค์กรภายนอก เพื่อนำไปสู่การรับรองคุณภาพการศึกษา

คุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ดี

๑. มีทักษะในการพูด การเขียน ที่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างชัดเจน

๒. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓. มีความรู้เรื่องกระบวนการตรวจสอบ และการประเมินภายในเป็นอย่างดี

๔. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานที่จะทำการตรวจประเมินพอสมควร (ที่เหลื้ออาจจะศึกษาเพิ่มเติมอีก ก่อนทำการตรวจประเมิน)

๕. มีความเป็นกันเอง และบุคลิกที่เป็นผู้ใหญ่พอสมควร

๖. มีหลักการแน่นอน ไม่เอนเอียงไปตามคำพูดของผู้รับการตรวจประเมิน

๗. สามารถวิเคราะห์เรื่อง/เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล

๘. เข้าใจสถานการณ์ กฎ และระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

๙. ควรผ่านการฝึกอบรมวิธีการตรวจประเมินภายในสถานศึกษา

^{๒๐} กระทรวงศึกษาธิการ,แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา,(กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๔), หน้า ๘.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตรวจประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา

การตรวจประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จะประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา หรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

๑. การให้การสนับสนุนของฝ่ายบริหารของสถานศึกษา ระหว่างที่ทำการตรวจประเมิน
๒. ความพร้อมของบุคลากร และหลักฐานต่าง ๆ เพื่อรับการตรวจ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจประเมิน
๓. ความชัดเจนของอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบ รวมทั้งความเป็นอิสระของคณะผู้ตรวจประเมิน
๔. ความร่วมมือของผู้รับการตรวจประเมิน
๕. ความถูกต้อง ชัดเจนของการรายงานผลการตรวจประเมิน ซึ่งต้องรายงานผลการตรวจประเมินให้ผู้บริหาร และผู้รับการตรวจประเมินทราบ
๖. การดูแลของฝ่ายบริหาร เพื่อให้มีการแก้ไขข้อบกพร่อง หรือสิ่งที่ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่พบระหว่างการตรวจประเมิน
๗. มีวิธีการตรวจสอบการแก้ไขข้อบกพร่องที่เหมาะสม

ลักษณะการตรวจประเมินที่ดี

๑. ผู้ทำหน้าที่ตรวจประเมิน มีความเข้าใจวัตถุประสงค์ของการตรวจประเมินที่ชัดเจน และดำเนินการตรวจประเมินอย่างต่อเนื่อง ตามขั้นตอน
๒. มีการวางแผน และเตรียมตัวที่ดี โดยต้องทำให้ผู้รับการตรวจประเมินมีความสบายใจ ไม่รู้สึกเครียด วิตกกังวล และกังวล
๓. ต้องมีการแจ้งกำหนดการตรวจประเมินไว้ล่วงหน้าอย่างน้อย ๒ สัปดาห์ และก่อนเข้าไปตรวจประเมิน ต้องแจ้งซ้ำอีกครั้งหนึ่ง
๔. ผู้ตรวจประเมิน ต้องมีความเป็นกลาง และเป็นอิสระจากงานที่จะไปตรวจ (ไม่เป็นผู้ที่ทำงานในฝ่ายที่รับการตรวจ) มีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการตรวจ มีการแจ้งข้อบกพร่องที่ชัดเจน และรับฟังคำอธิบายของผู้รับการตรวจทุกอย่าง อย่างเต็มที่ (แต่อย่าเชื่อ จนกว่าจะมีหลักฐานมาให้ดู)
๕. ผู้ตรวจประเมินต้องมีไหวพริบดี ควบคุมอารมณ์ได้ดี วางตัวเหมาะสม มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่จะตรวจอย่างชัดเจน

มารยาทของผู้ตรวจประเมิน

๑. ปฏิบัติหน้าที่ตรวจประเมินอย่างบริสุทธิ์ใจ ไม่มีลัทธิอคติ และไม่ลำเอียง
๒. ให้มีการสื่อสาร ๒ ทาง ให้เกิดแก่ผู้รับการตรวจประเมิน ไม่ทำพฤติกรรมสอบสวน
๓. สร้างบรรยากาศเป็นกันเอง ให้ผู้รับการตรวจประเมินสบายใจ และไม่รู้สึกกำลังถูกจับผิด
๔. เชื่อในคำอธิบายของผู้รับการตรวจประเมิน แต่ต้องพิสูจน์ด้วยหลักฐาน

๕. พิจารณาบรรยากาศการทำงานของผู้รับการตรวจประเมินให้รอบคอบ ก่อนทำการตรวจประเมิน และไม่ใช้คำถามที่ทำให้เกิดความแตกแยก

๖. ไม่ดูถูก ไม่หัวเราะเยาะ และไม่พูดคำใส่ร้ายผู้รับการตรวจประเมิน

๗. ตรงต่อเวลานัดหมาย และรักษาคำพูด

การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา มี แนวทางในการดำเนินการประเมิน ๒ วิธี ได้แก่

๑. การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา โดยการนำผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนเป็นปกติ มาสรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง

๒. การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา โดยการสร้างเครื่องมือวัดสำหรับตัวบ่งชี้ทุกตัว แล้วประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน แล้วสรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง

วิธีที่ ๑ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา โดยการนำผลการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนเป็นปกติ มาสรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง

การประเมินผลการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานการศึกษาวิธีนี้ โรงเรียนไม่ต้องสร้างเครื่องมือวัด แต่ครูทุกคนในโรงเรียนต้องช่วยกันเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติงานที่โรงเรียนมอบหมายเป็นปกติ ให้สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ แล้วมาสรุปรวมกันเป็นหมวดวิชา/งาน/ฝ่าย โดยให้สรุปจากความถี่มากที่สุด สำหรับข้อมูลตัวบ่งชี้เดียวกัน แต่ได้มาจากหลายวิชา/หลายงาน แล้วสรุปเขียนรายงาน กระบวนการดำเนินงาน อาจจะมีลักษณะ ดังนี้

๑. แต่ตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งอาจจะประกอบด้วย รองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มการบริหาร หัวหน้างาน และหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้มีหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นผลการปฏิบัติงานของแต่ละกลุ่มการบริหาร/กลุ่มสาระการเรียนรู้/งาน ตามตัวบ่งชี้ รายงานข้อบกพร่องที่ไม่เป็นไปตามระดับคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ ให้ผู้บริหารทราบ เพื่อดำเนินการแก้ไขต่อไป แล้วสรุปเขียนเป็นรายงานการประเมินตนเอง

๒. แต่ละกลุ่มการบริหาร / กลุ่มสาระการเรียนรู้ / งาน วิเคราะห์ผลการปฏิบัติงาน หรือผลการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ของมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓. แต่ละกลุ่มการบริหาร / กลุ่มสาระการเรียนรู้ / งาน ปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามที่โรงเรียนมอบหมายอย่างเป็นปกติ (อาจจะปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของโรงเรียน ถ้าโรงเรียนได้จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงานไว้แล้ว พร้อมกับเก็บข้อมูลที่เป็นผลการปฏิบัติงานเป็นปกติ แยกเป็นมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ที่ได้วิเคราะห์ไว้ในขั้นตอนที่ ๒ โดยเก็บข้อมูลเป็นระดับคุณภาพของการจัดการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่ได้กำหนดไว้ พร้อมเก็บหลักฐานการประเมินไว้สำหรับการตรวจสอบ

๔. แต่ละกลุ่มการบริหาร/ กลุ่มสาระการเรียนรู้ / งาน เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานในฝ่าย/หมวด/งานเดียวกันมาสรุปเป็นคุณภาพการพัฒนาโรงเรียน โดยนำข้อมูลของผลการปฏิบัติงานที่เป็นตัวบ่งชี้เดียวกันจากผู้ปฏิบัติงาน มาสรุปให้เป็นผลสุดท้ายสำหรับตัวบ่งชี้ นั้น ๆ โดยสรุปจากความถึงของระดับคุณภาพของตัวบ่งชี้ นั้น ถ้าความถึงของระดับคุณภาพใดมีมากที่สุดให้สรุปว่า คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนตามตัวบ่งชี้ นั้น เป็นไปตามระดับคุณภาพที่มีความถึงมากที่สุด บางตัวบ่งชี้ อาจจะต้องสรุปรวมจากหลายหมวดเพื่อตอบตัวบ่งชี้ ซึ่งแล้วแต่ดุลพินิจของโรงเรียน

๕. สรุปคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน จากข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้

๖. แกะไขข้อบกพร่องของผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน (มาตรฐานและตัวบ่งชี้ ที่ยังมีคุณภาพไม่เป็นที่น่าพอใจ)

๗. สรุปเขียนรายงานการประเมินตนเอง

วิธีที่ ๒ การประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา โดยการสร้างเครื่องมือวัดการประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษา วิธีนี้โรงเรียนต้องสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพการจัดการศึกษา ของโรงเรียนทุกตัวบ่งชี้ แล้วนำมาประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ในระยะเวลาที่ต้องการทราบผลการจัดการศึกษาของโรงเรียน วิธีนี้ โรงเรียนอาจจะต้องทำงานมาก คือ ต้องสร้างเครื่องมือประเมินทุกตัวบ่งชี้ แล้วทำการประเมินคุณภาพทุกตัวบ่งชี้ ซึ่งต้องใช้เวลา และต้องจัดการเกี่ยวกับเครื่องมือประเมินให้เป็นระบบ เช่น เครื่องมือประเมินที่เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพ ของนักเรียน ต้องนำมาเข้ากลุ่มรวมกันไว้หมด แล้วนำมาประเมินนักเรียน เมื่อได้ผลการประเมินแล้ว ต้องนำคำตอบของนักเรียนมาแยกออกตามมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ เพื่อการสรุปรายงาน เป็นต้น กระบวนการดำเนินงาน อาจจะเป็นดังนี้

๑. แต่งตั้งคณะกรรมการสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

๒. สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ตามมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ทุกมาตรฐาน

๓. แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ประกอบด้วยบุคลากรจากทุกฝ่ายของโรงเรียน พร้อมทั้งมอบหมายให้ทำการตรวจประเมินข้ามฝ่ายกัน เพื่อจะได้พบข้อบกพร่องของการทำงานง่ายขึ้น ซึ่งจะได้ช่วยกันแก้ไขข้อบกพร่องนั้นต่อไป

๔. อบรม/ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ตรวจประเมินภายใน และ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐาน และตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษา และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตลอดจนการสรุปผลการประเมิน

๕. โรงเรียนวางแผนกำหนดระยะเวลาในการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาตลอดปี

๖. กรรมการตรวจประเมินวางแผนกำหนดระยะเวลาในการทำการตรวจประเมินคุณภาพภายใน แต่ละครั้ง แล้วแจ้งให้ผู้รับการตรวจประเมินทราบล่วงหน้าอย่างน้อย ๒ สัปดาห์

๗. คณะกรรมการตรวจประเมินเตรียมเอกสาร และเครื่องมือประเมินหลาย ๆ ตัวบ่งชี้ เข้าด้วยกัน สำหรับการถามบุคลากรแต่ละประเภท เช่น ควรตรวจสอบเครื่องมือประเมินที่ใช้กับนักเรียนทั้งหมด แล้วออกแบบว่าจะจัดทำกี่ฉบับ จะจัดพิมพ์อย่างไร จะดำเนินการอย่างไร เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดความรำคาญแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม/ผู้รับการประเมิน ซึ่งถ้าทำการสอบถามบ่อย หรือ สอบถามทุกวัน จะทำให้เกิดความรำคาญและความเบื่อหน่ายของผู้ตอบ อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง

๘. ดำเนินการตรวจประเมิน โดยใช้เครื่องมือประเมินที่สร้างขึ้นและเก็บรวบรวมข้อเท็จจริงที่พบตามเครื่องมือประเมิน

๙. สรุปผลการตรวจประเมิน

๑๐. เขียนรายงานผลการประเมินตนเอง

๑๑. ส่งรายงานให้หน่วยงานต้นสังกัด ผู้เกี่ยวข้อง และสาธารณชน ตามความเหมาะสม^{๒๑}

สรุปได้ว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการติดตามงานที่สถานศึกษาจัดการศึกษาเพื่อตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษาและประเมินผลคุณภาพการศึกษาที่เป็นระบบโดยสถานศึกษาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดโดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และเป็นผู้เรียนที่มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดเวลาเป็นการประเมินตนเองโดยบุคลากรของสถานศึกษาหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัด

กระบวนการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของหลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร (PDCA) ประกอบด้วย ๔ ขั้นตอนคือ

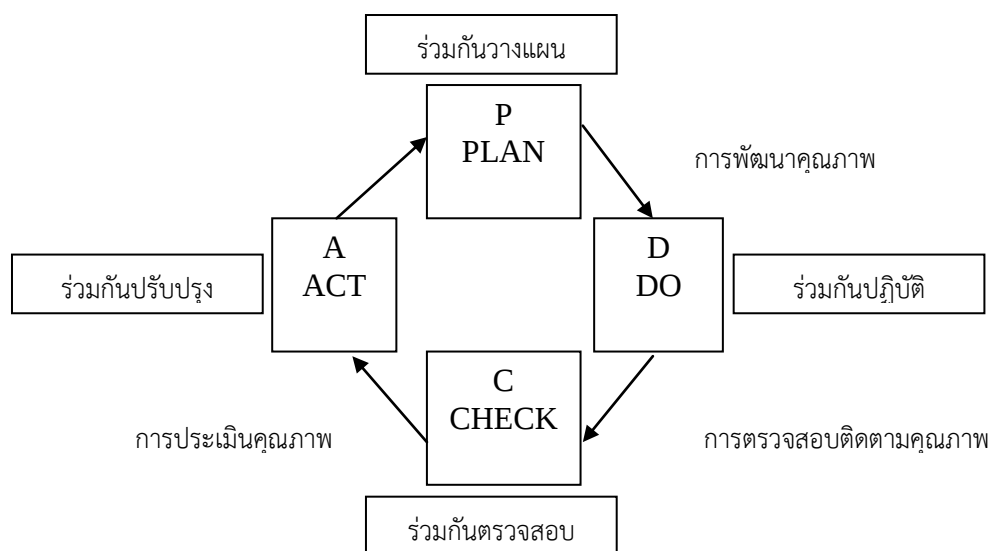
๑.การร่วมกันวางแผน (Planning)

๒.การร่วมกันปฏิบัติตามแผน (Doing)

๓.การร่วมกันตรวจสอบ (Checking)

๔.การร่วมกันปรับปรุง (Action)

เมื่อพิจารณากระบวนการการประกันคุณภาพภายในตามแนวคิดของการประเมินคุณภาพและแนวคิดของการบริหารแบบครบวงจรจะเห็นว่ามีคุณสมบัติคล้ายกัน ดังนี้^{๒๒}
ดังแผนภาพที่ ๒.๒

แผนภาพที่ ๒.๒ หลักการบริหารที่เป็นกระบวนการครบวงจร (PDCA)

^{๒๑} กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, คู่มือนิเทศการจ้ดระบบประกันคุณภาพ, ภายในสถานศึกษา, (บุรีรัมย์: ๒๕๕๖), หน้า ๓.

^{๒๒} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

จากภาพ การควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบคุณภาพก็คือกระบวนการบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพตามหลักการบริหารนั่นเอง โดยการควบคุมคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันวางแผนและดำเนินการตามแผน เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา ส่วนการตรวจสอบคุณภาพ คือ การที่สถานศึกษาต้องร่วมกันตรวจสอบเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษาเมื่อสถานศึกษามีการตรวจสอบตนเองแล้วหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและต้นสังกัดก็เข้ามาช่วยติดตามและประเมินคุณภาพเพื่อให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีความอุ่นใจ และเกิดความตื่นตัวในการพัฒนาคุณภาพอยู่เสมอ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีการจัดตั้งขึ้นจากความร่วมมือระหว่างมหาเถรสมาคมกับกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของพระภิกษุสามเณรให้มีความรู้และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวิทยาการสมัยใหม่ ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนาหรือเป็นประชากรที่มีคุณภาพของสังคม และเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ครอบครัวอยู่ชนบทฐานะยากจน ไม่มีทุนทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียน ฟ่านักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ห่างไกลความเจริญ ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐตามปกติได้ ให้บุตรหลานของประชาชนเหล่านั้นมีโอกาสได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียน เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระดับทางสังคมและเป็นคนดีของสังคม^{๒๓} การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษาคณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์^{๒๔} ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษาและบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดกล่าวคือภายหลังจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสองแห่งคือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งเปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ และพ.ศ. ๒๔๘๙ ตามลำดับได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้นทางมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมาเรียกว่า โรงเรียนบาลีมัธยมศึกษากำหนดให้การเรียนบาลีนักระธรรมเนียมและความรู้ชั้นมัธยมโดยรับผู้ที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลีมัศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่งมีพระภิกษุและสามเณรเรียนกันมากทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่าโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดโดยมติคณะสังฆมนตรีและกระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดนี้เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยคคือชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมาและเมื่อสอบได้แล้วจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วยด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุและสามเณรนิยมเรียนกันมากโรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลาย

^{๒๓} พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาของคณะสงฆ์ปัญหาที่รอทางออก, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโกลมคิมทอง, ๒๕๒๙), หน้า ๑๐.

^{๒๔} กองพุทธศาสนศึกษาสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการการพัฒนาการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา , (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๑๙.

ออกไปยังจังหวัดต่างๆอย่างกว้างขวางจนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษาวรรณและบาลีจะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุและสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากไปเป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษาวรรณและบาลีเสียแต่ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่ ดังนั้นแม่กองบาลีสนามหลวง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์) (พิน ชุตินธรมหาเถระ) จึงได้ตั้งคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่มีวิชาบาลีวิชาธรรมและวิชาทางโลกเรียกว่าบาลีศึกษาสามัญศึกษาและปริทัศน์ศึกษาได้ประกาศเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗ พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัดกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่แต่การณปรากฏต่อมาว่าการตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนในโรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากันเข้าชื้อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัดซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบกระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงนี้ระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก ในขณะเดียวกันได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการสอบสมทบในชั้น ตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนา ร่วมกับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความเห็นร่วมกันว่า ควรจะตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไป โดยไม่มีการสอบสมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปราชญ์ของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) “การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตรไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมี หลักสูตรในการเรียนพระปริยัติธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเพื่อให้ผู้ศึกษาได้มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป

ปัจจุบันโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี, ธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. ๒๕๔๘ ลงนามโดย นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ ในปีการศึกษา ๒๕๕๖ นี้มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศจำนวน ๑๔ กลุ่มโดยแยกได้ดังนี้^{๒๕}

๑. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๑ ประกอบด้วยจังหวัด กรุงเทพมหานคร, นครปฐม, ปทุมธานีมี จำนวน ๑๕ โรงเรียน

๒. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๒ ประกอบด้วยจังหวัดกระบี่, ชุมพร, ตรัง, นครศรีธรรมราช, ปัตตานี, ยะลา, ระนอง, สงขลา, สตูล, สุราษฎร์ธานีมี จำนวน ๒๒ โรงเรียน

^{๒๕} กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, รายงานและสถิติโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา , (กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๖), หน้า ๒๐.

๓. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๓ ประกอบด้วยจังหวัด กาญจนบุรี, ชัยนาท, ประจวบคีรีขันธ์, พระนครศรีอยุธยา, เพชรบุรี, ราชบุรี, ลพบุรี, สระบุรี, สิงห์บุรี, สุพรรณบุรี, อ่างทอง, อุทัยธานีมี จำนวน ๒๕ โรงเรียน

๔. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๔ ประกอบด้วยจังหวัด กำแพงเพชร, ตาก, นครสวรรค์, พิจิตร, พิษณุโลก, เพชรบูรณ์, สุโขทัย, อุตรดิตถ์มี จำนวน ๒๕ โรงเรียน

๕. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๕ ประกอบด้วยจังหวัด เชียงใหม่, แม่ฮ่องสอน, ลำพูนมี จำนวน ๔๐ โรงเรียน

๖. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๖ ประกอบด้วยจังหวัด เชียงราย, น่าน, พะเยา, แพร่, ลำปางมี จำนวน ๕๕ โรงเรียน

๗. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๗ ประกอบด้วยจังหวัด ขอนแก่น, เลย, หนองบัวลำภูมี จำนวน ๔๔ โรงเรียน

๘. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๘ ประกอบด้วยจังหวัด สกลนคร, หนองคาย, อุดรธานีมี จำนวน ๓๘ โรงเรียน

๙. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๙ ประกอบด้วยจังหวัด มุกดาหาร, ยโสธร, อุบลราชธานี, อำนาจเจริญมี จำนวน ๓๔ โรงเรียน

๑๐. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๑๐ ประกอบด้วยจังหวัด กาฬสินธุ์, นครพนม, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ดมี จำนวน ๔๑ โรงเรียน

๑๑. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๑๑ ประกอบด้วยจังหวัด ชัยภูมิ, นครราชสีมาบุรีรัมย์, ศรีสะเกษ, สุรินทร์มี จำนวน ๔๓ โรงเรียน

๑๒. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๑๒ ประกอบด้วยจังหวัด ฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, นครนายก, ตราด, ปราจีนบุรี, ระยอง, สระแก้ว มี จำนวน ๑๒ โรงเรียน

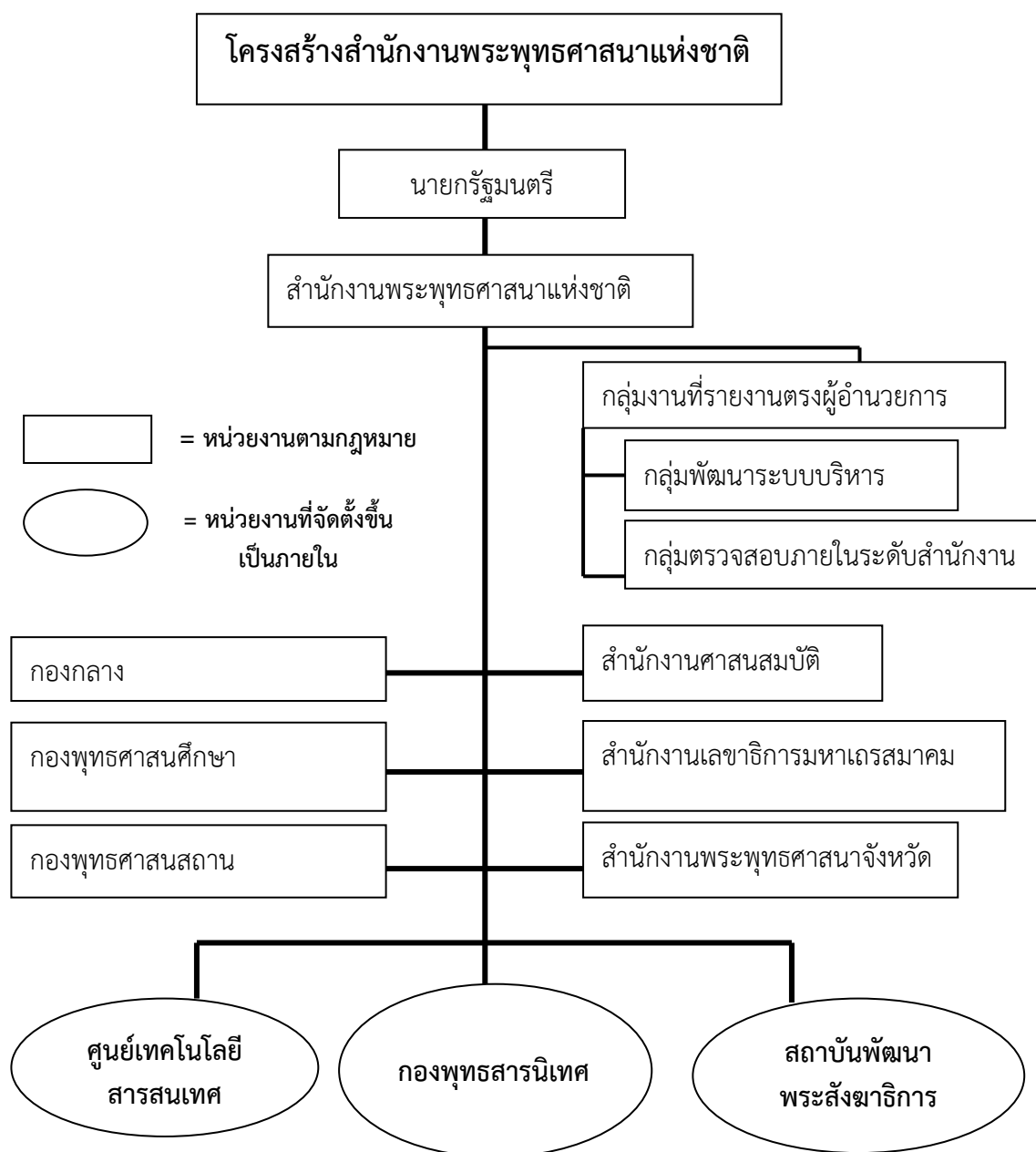
๑๓. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๑๓ (จีนิกาย) ประกอบด้วย จังหวัดกรุงเทพมหานคร, ชลบุรี, เชียงรายมี จำนวน ๓ โรงเรียน

๑๔. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๑๔ (อนัมมิกาย) ประกอบด้วยจังหวัดกรุงเทพมหานคร, สงขลา, อุดรธานีมี จำนวน ๓ โรงเรียน

การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้พระภิกษุ สามเณรได้เรียนรู้ตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ มีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการศึกษาของสงฆ์ประเภทนี้ ภายใต้การควบคุมของสภาการศึกษาคณะสงฆ์

ซึ่งมีสมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน และยังมีคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษามีโครงสร้างการบริหารดังนี้^{๒๖} ดังแผนภาพที่ ๒.๓

^{๒๖} กิตติ ธีรศักดิ์, เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ม.ต้น ถึง ม.ปลาย, (กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๙), หน้า ๑๕.

แผนภาพที่ ๒.๓ โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

๒.๕ ทฤษฎีการบริหาร

ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารควรมีหลักและกระบวนการบริหาร การบริหาร การศึกษา หลักการแนวคิดในการบริหาร ภาพรวมของการบริหารทั้งนี้เพื่อให้การจัดการบริหาร สถานศึกษามีความเหมาะสมผู้เขียนจะได้กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเพื่อให้เกิดความเข้าใจและมุมมอง ในการบริหารสถานศึกษาอย่างขึ้นต่อไป

จันทรานี สงวนนาม สรุปว่า การบริหาร เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกในองค์กร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด^{๒๗}

ทองหล่อ เดชไชย ให้ความหมายของการบริหารไว้ว่าหมายถึงการบริหาร (Administration) เป็นการจัดการ (Management) อย่างมีระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด และทำให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ด้วยความร่วมมือของกลุ่มบุคคล การบริหารและการจัดการนั้นบางครั้งใช้แทนกันได้ เพราะทั้งสองคำนี้ เป็นกิจกรรมที่หวังผลขั้นสุดท้ายอย่างเดียวกัน คือ ความสำเร็จของงาน^{๒๘}

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๕๒ได้ให้ความหมายไว้ว่าการบริหาร หมายถึงการปกครองเช่นบริหารส่วนท้องถิ่นดำเนินการจัดการเช่นบริหารธุรกิจ เป็นต้น^{๒๙}

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)ได้กล่าวถึงหน้าที่ของนักบริหารไว้ว่า มีอยู่ ๓ ประการ^{๓๐}ตามคำย่อในภาษาอังกฤษว่า POSDC

P คือ Planning หมายถึง การวางแผน เป็นการกำหนดแนวทางดำเนินงานในปัจจุบัน เพื่อความสำเร็จที่จะตามมาในอนาคต

O คือ Organizing หมายถึง การจัดองค์กร เป็นการกำหนดโครงสร้างความสัมพันธ์ ของสมาชิกและสายบังคับบัญชาภายในองค์กร

S คือ staffing หมายถึง งานบุคลากร เป็นการสรรหาบุคลากรใหม่ การพัฒนาบุคลากร และการใช้คนให้เหมาะกับงาน

D คือ Directing หมายถึง การอำนวยการ เป็นการสื่อสาร เพื่อให้เกิดการดำเนินการตามแผนผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและมีภาวะผู้นำ

C คือ controlling หมายถึง การกำกับดูแล เป็นการควบคุมคุณภาพของการปฏิบัติงานภายในองค์กรรวมทั้งกระบวนการแก้ปัญหาภายในองค์กร

ภิญโญ สาร ได้กล่าวสรุปถึงผู้บริหาร ไว้ว่า บุคคลทุกกลุ่มที่ผู้บริหารต้องทำงานสัมพันธ์ด้วย ต่างก็มีความต้องการที่จะเห็นผู้บริหารนั้นๆ ประพฤติหรือปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้ด้วยกันนั้น ซึ่งอาจจะเรียกได้ว่าเป็นผลรวมของความเกี่ยวพันของตัวการ ๓ ประการคือ

๑. วัฒนธรรมประเพณีและความปรารถนาของสังคมที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่

^{๒๗}จันทรานี สงวนนาม, **ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๑.

^{๒๘}ทองหล่อ เดชไชย, **หลักการบริหารงานสาธารณสุข**, (กรุงเทพมหานคร: สามเจริญพาณิชย์ ๒๕๔๙). หน้า ๓๓.

^{๒๙}ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๕๒**, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๒), หน้า ๖๐๙.

^{๓๐}พระธรรมโกศาจารย์, (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พิมพ์พิเศษ: ๕ ธันวาคม ๒๕๔๙) หน้า ๔-๕.

๒. ลักษณะเฉพาะของสถาบันที่ผู้บริหารดำรงตำแหน่งอยู่ บทบาทหน้าที่ของสถาบันและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกำหนดให้ผู้บริหารปฏิบัติ และความคิดของผู้บริหารเองที่คาดคะเนว่าผู้อื่นที่เกี่ยวข้องกับตนเองให้ตนเองปฏิบัติอะไรและอย่างไร

๓. ตัวบุคคล บุคลิกภาพและความต้องการหรือความจำเป็นเฉพาะตนของบุคคล^{๓๑}

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ ได้กล่าวถึง การบริหารการศึกษา ไว้ว่า คือ กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่ และการปฏิบัติที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และทักษะของผู้บริหารแต่ละคน ที่จะ ทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นการประยุกต์เอาความรู้ หลักการและทฤษฎีไปปรับใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และสิ่งแวดล้อม การบริหารก็จะมีลักษณะเป็น ต้องปัจจัยสำคัญการบริหารที่สำคัญมี ๔ อย่าง ที่เรียกว่า ๔ Ms ได้แก่

๑. คน (Man)

๒. เงิน (Money)

๓. วัสดุสิ่งของ(Materials)

๔. การจัดการ (Management)^{๓๒}

วัตคินส์ และมาร์ซิค(Watkins and Marsick) ได้พัฒนาข้อปฏิบัติสำหรับผู้บริหารในการส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ๗ ประการ ดังนี้

๑. สร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง (Create Continuous Learning Opportunities) หมายความว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Learning is Ongoing) ครูนำมาใช้อย่างมียุทธวิธี และออกมาจากตัวงานเอง ผู้บริหารและครูมีโอกาสมากมายที่จะดูสิ่งที่ตนกำลังเรียนรู้จากสิ่งริเริ่มใหม่ (New Initiatives) เช่น อาจทำการทดลอง ทำโครงการ หรือศึกษาการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ให้ดีขึ้น ฯลฯ

๒. ส่งเสริมการซักถามและสนทนา (Promote Inquiry and Dialogue) กฎเกณฑ์สำคัญของข้อปฏิบัตินี้คือ วัฒนธรรมที่บุคคลถามคำถามอย่างอิสระ เต็มใจที่จะนำประเด็นปัญหาที่ยากมาอภิปรายบนโต๊ะทำงานและเปิดกว้างรับฟังและให้ข้อมูลย้อนกลับในทุกระดับ

๓. ส่งเสริมความร่วมมือและการเรียนรู้เป็นหมู่คณะ (Encourage Collaboration and Team Learning) ข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในระดับนี้เน้นไปที่น้ำใจแห่งความร่วมมือและทักษะที่ใช้ในการทำงานเป็นหมู่คณะ (Teams) อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. สร้างระบบเพื่อจับและแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ (Create Systems to Capture and Share Learning) ยุทธวิธีที่ใช้เทคโนโลยีเป็นฐานเพื่อวัตถุประสงค์ข้อนี้จะเน้นการใช้คอมพิวเตอร์ช่วยเพื่อจับแนวคิดจากหมู่คณะและแผนกต่างๆ และข้อมูลการเปลี่ยนแปลงเฉพาะด้าน ทางเลือกในการ

^{๓๑} ภิญโญ สาร, การบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร:ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๕๓), หน้า ๑๕.

^{๓๒} ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๖.

แลกเปลี่ยนความรู้ ได้แก่ การเก็บรวบรวมบทเรียนที่ได้เรียนรู้มาและประมวลให้เป็นแนวคิดใหม่ๆ เพื่อให้ทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องในการเป็นผู้ร่วมสร้างความรู้ก่อนนำไปใช้

๕.สร้างพลังให้บุคคลไปสู่วิสัยทัศน์การร่วมมือ (Empower People toward a Collective Vision) โรงเรียนอาจให้คณะทำงานกำหนดและเปลี่ยนองค์ประกอบที่ไม่เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ อาจให้บุคคลสืบทอดวัฒนธรรมและวิธีปฏิบัติเก่าๆ และหันมาหาสิ่งใหม่ๆ และอาจเชิญผู้มีส่วนได้เสียมาเปลี่ยนแปลงผลผลิตที่สร้างขึ้นเพื่อให้เสนอแนวคิดของตน

๖.เชื่อมโยงองค์การให้เข้ากับสภาพแวดล้อม (Connect the Organization to Its Environment) โรงเรียนต้องทำหน้าที่ทั้งในระดับสากลและระดับท้องถิ่น โรงเรียนสามารถกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อดูว่าโรงเรียนอื่นๆ กำลังทำอะไร เพื่อบรรลุความเป็นเลิศ และเพื่อแก้ปัญหาคล้ายๆ กัน และสามารถสำรวจสภาพแวดล้อมเพื่อหาแนวโน้มใหม่ๆ โดยใช้ฐานข้อมูลคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีช่วยให้บุคคลในโรงเรียนไปไกลเลี้ยวโรงเรียนได้ เช่น การใช้อินเทอร์เน็ตสื่อสารกับสถาบันการศึกษาอื่นๆ หรือการออกแบบรายการเพื่อให้บุคลากร คณะครู นักเรียน และกลุ่มชุมชนต่างๆ มาพบกันในความสนใจพิเศษที่เหมือนกันได้

๗.ให้ภาวะผู้นำเชิงยุทธวิธีเพื่อการเรียนรู้ (Provide Strategic Leadership for Learning) ผู้นำที่เป็นต้นแบบของการเรียนรู้เป็นกุญแจสำคัญสำหรับองค์การแห่งการเรียนรู้ ผู้นำคิดอย่างมียุทธวิธีเกี่ยวกับวิธีใช้การเรียนรู้เพื่อพาองค์การเดินไปสู่ทิศทางใหม่ เช่น การอภิปรายแผนการพัฒนาและโอกาสกับบุคลากรและคณะครูอย่างเป็นกิจวัตร การจัดให้มีข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับโอกาสเพื่อการเรียนรู้^{๓๓}

สมพงษ์ หันนาคินทร์ สรุปว่าการบริหารคือการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบตามกระบวนการบริหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๔}

สรุปได้ว่า การบริหาร คือ วิธีการของผู้นำหรือผู้บริหารใช้ในการบริหารบุคลากรทรัพยากร และงานให้ดำเนินไปอย่างมีความราบรื่นบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๒.๖ หลักธรรมอริยาบท ๔

หลักธรรมอริยาบท๔นั้นผู้วิจัยได้ศึกษาตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อให้กิจที่ทำนั้นดำเนินไปอย่างได้ผลดีเพราะอริยาบท ๔ อย่างนี้เป็นองค์ธรรมเด่นที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติประสบผลสำเร็จในงานทุกอย่าง เพื่อให้เข้าใจความหมายยิ่งขึ้น ท่านผู้รู้ทั้งหลายได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับอริยาบท ๔ ดังนี้

พระพุทธองค์ได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับอริยาบท ๔ ในสูตรต้นตปิฎกมัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ไว้ว่าสาวกทั้งหลายของเราผู้ปฏิบัติตามเจริญอริยาบท ๔ ประการคือภิกษุในธรรมวินัยนี้

๑. เจริญอริยาบทอันประกอบไปด้วยฉันทสมาธิปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะความเพียรสร้างสรรค์)

^{๓๓} วัตคินส์ และมาร์ซิค (Watkins and Marsick) อ้างถึงใน สุนทร โคตรบรรเทา, **หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๕๑), หน้า ๙๐-๙๓.

^{๓๔} สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร:พิมพ์ลักษณ์, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑.

๒. เจริญอุทิตบาทอันประกอบไปด้วยวิริยะสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะความเพียรสร้างสรรค์)

๓. เจริญอุทิตบาทอันประกอบไปด้วยจิตตสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตตะความคิดสร้างสรรค์)

๔. เจริญอุทิตบาทอันประกอบไปด้วยวิมังสาสมาธิปานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสาสมาธิความเพียรสร้างสรรค์) ประการนั้นแลสาวกของเราเป็นอันมากจึงได้บรรลุที่สุดแห่งอภิญญาและอภิญญาบารมีอยู่^{๓๕}

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวไว้ว่าอุทิตบาท๔คือบทของพระธรรมเช่นว่าจะมีฉันทะวิริยะจิตตะวิมังสาที่เรียกว่าอุทิตบาทนี้ต้องมีและมีได้โดยไม่รู้สึกตัวคนที่มีการทำงานย่อมทำงานด้วยความพอใจความขยันขันแข็งความเอาใจใส่ใคร่ครวญอยู่เสมอนี้เรียกว่าเขามีอุทิตบาททั้งสี่ประการนั้นอยู่โดยไม่รู้สึกตัว^{๓๖}

พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความหมายของอุทิตบาท๔ไว้ในหนังสือการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานว่าอุทิตบาท ๔ หมายถึงธรรมที่เป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จหรือทางแห่งความสำเร็จมี ๔ ประการคือฉันทะวิริยะจิตตะวิมังสาฉันทะคือความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้นวิริยะคือความเพียรพยายามจิตตะคือความเอาใจใส่ในสิ่งนั้นวิมังสาคือความไตร่ตรองสอบสวนพิจารณาหรือหมายความว่ามิไจรักพากเพียรทำเอาจิตฝึกฝนใช้ปัญญาสอบสวนนี้เป็นอุทิตบาท ๔^{๓๗}

พระพรหมมงคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ) ได้กล่าวถึงหลักอุทิตบาท๔ในหนังสืองานคือชีวิตชีวิตคืองานบันดาลสุขว่าอุทิตบาท ๔ คือข้อธรรมที่เป็นบันไดแห่งความสำเร็จในการปฏิบัติกิจทุกอย่างประกอบไปด้วยฉันทะความพอใจในเรื่องที่เราจะหาวิริยะความเพียรไม่ทอดทิ้งในการประกอบกิจนั้นๆจิตตะเอาใจใส่ไม่ทอดธุระในเรื่องนั้นๆวิมังสาจะต้องทำงานนั้นต่อไปจนได้สู่ความสำเร็จสี่ประการที่กล่าวนี้ข้อสุดท้ายสำคัญสุด^{๓๘}

พระมหาณรงค์ศักดิ์ ฐิตญาโณ ได้กล่าวไว้ว่าอุทิตบาท๔คือความสำเร็จความสำเร็จด้วยดีการสำเร็จความกระทำให้แจ้งความเข้าถึงซึ่งธรรมเหล่านั้นอุทิตบาทคือเวทนาขันธสัญญาขันธสังขารขันธวิญญานขันธของบุคคลผู้บรรลุธรรมเหล่านั้นเจริญอุทิตบาทคือยอมเสพเจริญทำให้มากซึ่งธรรมเหล่านั้นด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่าเจริญอุทิตบาท^{๓๙}

ว.วชิรเมธี ได้กล่าวไว้ว่าการทำงานให้ประสบความสำเร็จตามแนวพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าทรงแนะนำให้ปฏิบัติตามหลักอุทิตบาท๔อุทิตบาทแปลว่าหลักพื้นฐานแห่งความสำเร็จหรือทางสู่ความสำเร็จมีองค์ประกอบ ๔ ประการคือ ๑) ฉันทะคือมีใจรักทำงานด้วยใจรักงาน ๒) วิริยะคือ

^{๓๕} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๙๒.

^{๓๖} พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), *การทำงานที่เป็นสุข*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา , ๒๕๔๙), หน้า ๓๐.

^{๓๗} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), *การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน*, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ , ๒๕๔๙), หน้า ๑๓.

^{๓๘} พระพรหมมงคลาจารย์ (หลวงพ่อบุญญานันทภิกขุ), *งานคือชีวิตชีวิตคืองานบันดาลสุข*, (กรุงเทพมหานคร:สถาบันบันลือธรรม,ม.ป.ป.), หน้า ๖๐.

^{๓๙} พระมหาณรงค์ศักดิ์ ฐิตญาโณ, *พระอภิธรรมปิฎก ๑*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๒๐ - ๒๒๑.

พากเพียรทำงานรักแล้วต้องขยันความขยันคือภาคปฏิบัติการของความรักความรักในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำงานอะไรส่วนความขยันจะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จการทำงานถ้าขาดความขยันความขำนาญก็จะไม่เกิด ๓) จิตตะคือจดจำจ่อจิตหมายความว่าทำอะไรก็ตามให้เจาะลงไปปักใจลงไป ในสิ่งนั้นอย่างลึกซึ้งอย่างมุ่งมั่นอย่างจริงจังและอย่างทุ่มเทใครก็ตามที่ทำงานด้วยการเอาใจจดจ่ออยู่กับงานนั้นคนนั้นจะประสบความสำเร็จ ๔) วิมังสาคือวินิจฉัยได้แก่การวิเคราะห์สังเคราะห์สร้างสรรค์พัฒนานั้นเองเมื่อเราทำงานอะไรก็ตามให้พินิจพิเคราะห์สร้างสรรค์พัฒนาพระพุทธรูปเจ้าทรงเป็นตัวอย่างของนักวิจัยชั้นยอดของโลกพระองค์ทรงสามารถสร้างปัญญาขึ้นมาใหม่จากเหตุการณ์ที่คนทั้งหลายมองไม่เห็นว่าเป็นทางมาของปัญญาได้อย่างไรหากเราดูจากพุทธประวัติได้ก็จะพบว่าสาเหตุที่ทำให้พระพุทธรูปเจ้าแต่เมื่อยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกผนวชก็เป็นเพราะว่าพระองค์ทรงรู้จักใช้ปัญญาในเชิงสร้างสรรค์อันได้แก่การรู้จักคิดเชิงวิเคราะห์^{๔๐}

สรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ คือ เส้นทางแห่งความสำเร็จของบุคคล อันประกอบได้ด้วย ฉันทะ มีใจรักที่จะทำ วิริยะ บากบั่นทำไม่หยุด จิตตะ เอาใจใส่อย่างแรงรุด วิมังสา วินิจฉัยไม่หยุดจนกว่าจะได้งานที่เรียบร้อย

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑. งานวิจัยเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ มีดังนี้

จิรนนท์ จันทรสว่าง ศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของครูปฐมวัยต่อการประกัน คุณภายในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า ทัศนคติของครูปฐมวัยต่อการประกันคุณภาพในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและด้านการรับรู้ ด้านความรู้สึกรู้สึก และด้านการปฏิบัติ อยู่ในระดับค่อนข้างสูง เปรียบเทียบทัศนคติครูปฐมวัยต่อการประกันคุณภาพในโรงเรียน สังกัด กรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน การเปิดรับสื่อข่าวสารและลักษณะ ประสบการณ์ พบว่า

๑.ทัศนคติครูปฐมวัยต่อการประกันคุณภาพในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดโรงเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในภาพรวม และแต่ละด้าน ในด้านการปฏิบัติ

๒.ทัศนคติครูปฐมวัยต่อการประกันคุณภาพในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกการเปิดรับสื่อข่าวสารด้านการอ่านบทความ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ในภาพรวมและรายด้าน ในด้านการรับรู้ ด้านความรู้สึกรู้สึก และด้าน การปฏิบัติ ส่วนการเปิดรับสื่อข่าวสาร ด้านการฟังข่าวสารไม่แตกต่างกัน ในภาพรวมแต่ละด้าน การปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓.ทัศนคติครูปฐมวัยต่อการประกันคุณภาพในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร จำแนกลักษณะของประสบการณ์ด้านการอบรมมีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ในภาพรวมและรายด้าน ในด้านการปฏิบัติ ส่วนลักษณะ ของประสบการณ์ ด้านการเป็นวิทยากร และ

^{๔๐} ว.วชิรเมธี, คนสำราญงานสำเร็จ, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์อมรินทร์ ๒๕๕๑),

ด้านการทำงานแบบมีส่วนร่วม ในภาพรวม และรายด้าน ในด้านการรับรู้ ด้านความรู้สึกและด้านการปฏิบัติ ไม่แตกต่างกัน^{๔๑}

ปัญญา ปรารค์ทอง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพและปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอ่างทอง” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางโดยที่ด้านการพัฒนาโรงเรียนสู่มาตรฐานมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนและสภาพปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านการกำหนดมาตรฐานโรงเรียนมีปัญหาในระดับปานกลางด้านการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย^{๔๒}

มณิตา แมนผดุง ได้ศึกษา “การดำเนินงานและปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่าด้านการเตรียมการดำเนินงานส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเรื่องการมอบหมายงานมีการประชุมแบ่งหน้าที่ตามความสามารถด้านปรัชญาและเป้าหมายมีการกำหนดวิธีดำเนินงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาของชาติสนองความต้องการของชุมชนวิเคราะห์สภาพในปัจจุบันและอนาคต^{๔๓}

รัตนภรณ์ สมบูรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “สภาพการปฏิบัติงานตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดขอนแก่น” พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ ๒๐ ปี ขึ้นไป และเกือบทั้งหมดเคยมีประสบการณ์ในการศึกษาอบรมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานที่ปฏิบัติ สำหรับครูส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง ๒๖-๓๕ ปี ประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง ๖-๑๐ ปี และเคยมีประสบการณ์อบรมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน สำหรับสภาพการปฏิบัติงานตามขั้นตอนการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ๔ ขั้นตอน โดยขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ ขั้นตอนการดำเนินการตามแผน ส่วนขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติต่ำที่สุด คือ การติดตามตรวจสอบปรับปรุงการดำเนินงาน^{๔๔}

^{๔๑}จิรนนท์ จันทรสว่าง, “ทัศนคติของครูปฐมวัยต่อการประกันคุณภาพในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.๒๕๔๗), บทคัดย่อ.

^{๔๒}ปัญญา ปรารค์ทอง, “สภาพปัญหาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง”, *สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒประสานมิตร, ๒๕๔๕), บทคัดย่อ.

^{๔๓}มณิตา แมนผดุง, “ การดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานและปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนอนุบาลเอกชนในกรุงเทพมหานคร”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

^{๔๔}รัตนภรณ์ สมบูรณ์, “สภาพการปฏิบัติงานตามแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๔), บทคัดย่อ.

วิลาวัลย์ ศรีแผ้ว ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครโดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านผู้เรียน ด้านปัจจัยและด้านกระบวนการมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครโดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง ๓ ด้าน ด้านผู้เรียน ด้านปัจจัยและด้านกระบวนการมีปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจำแนกตามขนาดของโรงเรียนพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จำแนกตามวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนพบว่าแตกต่างกัน^{๕๕}

สรุปจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่าการประกันคุณภาพของการจัดการศึกษา จุดประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่รัฐจะต้องดำเนินการโดยจะต้องให้การศึกษามีคุณภาพแก่ประชาชน เพื่อให้ ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดแก้ไขปัญหา และใช้ความคิดได้อย่างสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเองและปรับตัวให้ทันกับสภาพสังคมที่เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีได้พร้อมทั้งมีศีลธรรม จริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

๒.๗.๒.งานวิจัยที่เกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ มีดังนี้

พระมหาสุชนันท์ กิตติสัทโท(สายพิมพ์พงษ์) ได้วิจัยเรื่อง "การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการทำงาน ศึกษากรณีผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาด่านเกวียน จังหวัดนครราชสีมา " ผลการวิจัยพบว่า ธรรมะที่เรียกว่า อิทธิบาท ๔ เป็นธรรมะที่แสดงให้เห็นถึงหลักการทำงานให้บรรลุความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้และสามารถนำไปใช้ในการประกอบกิจการและอาชีพได้ทุกประเภท ส่วนผลจากการศึกษาในพื้นที่ตำบลด่านเกวียนของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทาสีพาทัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผานั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างชาวด่านเกวียนได้ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการทำงานครบทุก ๔ องค์ประกอบ คือ มีความพึงพอใจ มีความรักในอาชีพการงาน (ฉันทะ) มีความขยันหมั่นเพียรมุ่งมั่น(วิริยะ) มีการเอาใจใส่ดูแล (จิตตะ) และมีการพิจารณาหาช่องทางในการปรับปรุงงานให้เหมาะสม(วิมังสา) ซึ่งผลจากการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ทำให้ชาวด่านเกวียนได้ทำงานในอาชีพที่ตนเองรักอย่างต่อเนื่อง และนำมาซึ่งความสำเร็จในกิจการงานอาชีพ และกลุ่มคนที่เลิกหรือหยุดกิจการนั้นมักบอกร่องในการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ข้อใดข้อหนึ่งโดยเฉพาะข้อที่ ๑-๒ และเมื่อวิเคราะห์ถึง ๑๓๙ กลุ่มที่มี

^{๕๕}วิลาวัลย์ ศรีแผ้ว, “การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๖), บทคัดย่อ.

พื้นฐานอาชีพ (ความรู้ต่างกัน) ก็พบว่าทั้ง ๓ กลุ่ม สามารถประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดีทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัวในการทำงาน^{๔๖}

พระมหาวุฒิกุล บัวทอง ได้วิจัยเรื่อง “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียน ตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗” ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่ม ๗ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้อิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนครูที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ต่างกัน และผู้มีประสบการณ์ทำงานต่างกันก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกัน ส่วนครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนไม่ต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านวิริยะแตกต่างกัน^{๔๗}

พัทธธัญญา ไพรมุ้ย ได้ทำการวิจัย เรื่อง “การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ปีงบประมาณ ๒๕๕๖ ตามรายด้านของการวิจัย ๔ ด้านดังนี้

๑) ด้านฉันทะ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ ความพึงพอใจในการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาให้เกิดความสำเร็จ ตามหลักอิทธิบาท ๔ ผลที่ทำให้เกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน จะทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ และต้องมีความเต็มใจในการทำงานและมีความมุ่งมั่นต่อการกระทำจึงจะส่งผลให้การกระทำนั้น ๆ สำเร็จได้

๒) ด้านวิริยะ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ความพากเพียร ความพยายามของผู้บริหารการศึกษา ให้ด้านต่าง ๆ จะเป็นส่วนที่ทำให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ได้ในการบริหารศึกษา และต้องมีความพยายามในการทำงานด้วยความรอบรู้รอบคอบในการทำงานนั้นย่อมออกมาดี

๓) ด้านจิตตะ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ผู้บริหารต้องมีจิตใจต่อการเอาใจใส่ในกิจการ การงาน การดำเนินการ การประสานงานในสถานศึกษา จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรเป็นไปอย่างราบรื่น ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพสูงสุด

^{๔๖} พระสุนนท์ กิตติสัทโท (สายพิมพ์พงษ์), "การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการทางาน ศึกษากรณีผู้ทำเครื่องปั้นดินเผาตำบลเกรวียน จังหวัดนครราชสีมา", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑),บทคัดย่อ.

^{๔๗} พระมหาวุฒิกุล บัวทอง, “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในกลุ่ม ๗”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** ,(บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย, ๒๕๕๒),บทคัดย่อ.

๔) ด้านวิมังสา การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดนครสวรรค์ ให้ความสำคัญกับตนเองของบุคลากรในสถานศึกษาเมื่อมีการดำเนินกิจกรรม ต้องมีการติดตามผล และตรวจสอบในการดำเนินงานที่ผ่านมา ว่ามีปัญหาและอุปสรรคอะไร เพื่อแก้ไขให้เกิดการพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืน^{๔๘}

ชาตรี แนวจำปา ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ได้แก่ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ และด้านจิตตะ ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับมาก สำหรับการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ อยู่ในระดับปานกลางบุคลากรที่มีเพศ ระดับการศึกษาและตำแหน่งที่ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันส่วนบุคคลที่มีอายุและรายได้ต่อเดือนต่างกันมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ โดยภาพรวมแตกต่างกัน สรุปได้ว่า ทุกคนต้องใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรัก ความพอใจในงาน ปฏิบัติงานด้วยความพากเพียรบากบั่น ด้วยความเอาใจใส่ในงาน และมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอ^{๔๙}

วิษณุภา เมธีวรฉัตร ได้วิจัยเรื่อง "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษาโรงเรียนศรีรังสฤษดิ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ " ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้านการเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนศรีรังสฤษดิ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งไม่แตกต่างกัน^{๕๐}

มาริษา ชุกิตติพงษ์ ได้วิจัยเรื่อง "คุณภาพชีวิตในการทำงาน อิทธิบาท ๔ และความผูกพันต่อองค์กร ของพนักงานบริษัทผลิตุอุปกรณ์ยานยนต์ " ผลการวิจัยพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตในการทำงาน ระดับความผูกพันต่อองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง และอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับสูง พนักงานที่มีระดับการศึกษาและอายุงานต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรแตกต่างกันพนักงานที่มีระดับการศึกษาต่างกัน สถานภาพสมรสต่างกันและอายุงานต่างกันมีความผูกพันต่อองค์กรต่างกันคุณภาพชีวิตในองค์กรมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์การและอิทธิบาท ๔ มีความสัมพันธ์ทางบวก

^{๔๘} พัทธธิญา ไพรมัย , “การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดนครสวรรค์”,

วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), บทคัดย่อ.

^{๔๙} ชาตรีแนวจำปา, “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรสำนักป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒), บทคัดย่อ.

^{๕๐} วิษณุภา เมธีวรฉัตร , "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ : กรณีศึกษาโรงเรียนศรีรังสฤษดิ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

กับความผูกพันต่อองค์การคุณภาพชีวิตในการทำงานด้านโอกาสในการก้าวหน้าและความมั่นคง ด้านค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเหมาะสมอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การได้^{๕๑}

สถิต รัชปัติย์ ได้วิจัยเรื่อง "การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ใน การศึกษาเล่าเรียนของ นักศึกษาคุุฬหส์" ผลการวิจัยพบว่า ความเข้าใจในองค์ประกอบของอิทธิบาท ๔ อันประกอบไปด้วย ฉันทะ คือ ความพึงพอใจ วิริยะ คือ ความเพียร จิตตะ คือความเอาใจฝักใฝ่ วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง โดยนักศึกษาส่วนใหญ่ มีความเข้าใจความหมายที่ถูกต้องตรงกัน ด้านวิธี ปฏิบัตินั้น พบว่า นักศึกษา คุุฬหส์ส่วนใหญ่ได้ให้ทัศนคติที่คล้ายคลึงกันว่า ในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น แล้วเป้าหมายที่ตั้งไว้คือ ประสบผลสำเร็จในสิ่งที่ทำต้องเริ่มที่ฉันทะให้เกิดขึ้นในใจก่อนเพื่อรักชอบที่จะทำสิ่งนั้น จากนั้นจึงต้อง ใช้วิริยะ ใช้ความพยายามสุดความสามารถ และต้องอาศัยจิตตะ คือการ เอาใจจดจ่อต่อสิ่งที่ตนทำ หากเกิดปัญหาอุปสรรคก็ใช้วิมังสา คือการไตร่ตรองหาเหตุผลพยายาม แก้ไขปัญหาการงานก็จะ ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพสูงสุด^{๕๒}

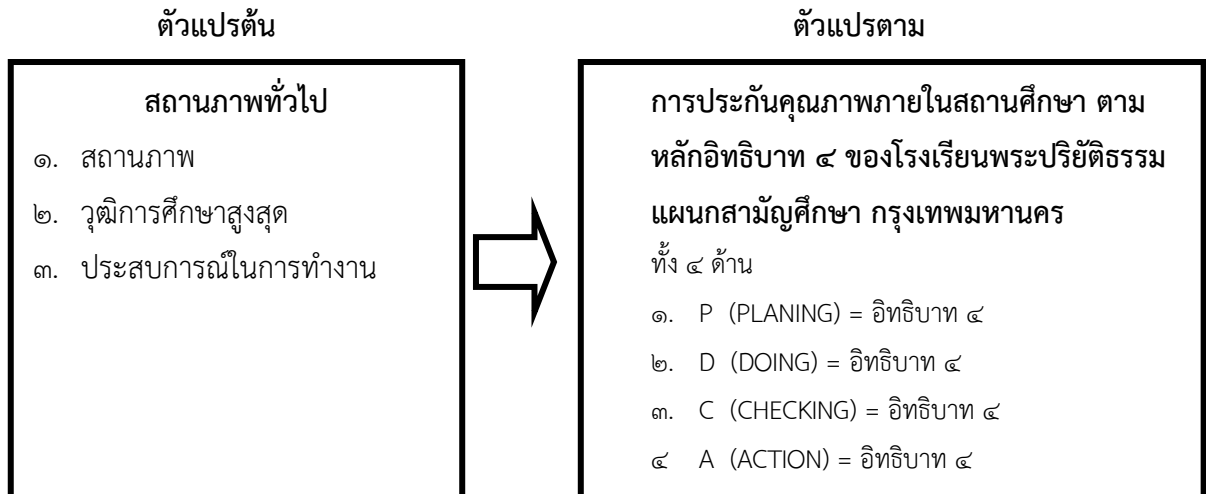
สรุปจากงานวิจัยเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ เบื้องต้น พอสรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรม ที่ทำให้ประสบความสำเร็จเมื่อยึดหลักของอิทธิบาท ๔ แล้วเป็นดังหลักประกันคุณภาพแห่ง ความสำเร็จหรือสูตรสำเร็จของชีวิตตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่าใจเป็นใหญ่ใจเป็นหัวหน้าทุกอย่าง สำเร็จได้ด้วยใจเพราะฉะนั้นความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจไม่ว่าเราต้องการอะไรหากเราตั้งใจทุกสิ่งจะสำเร็จ ได้ดังใจ

^{๕๑} มาริษา ชูจิตติพงษ์ , "คุณภาพชีวิตในการทำงาน อิทธิบาท ๔ และความผูกพันต่อองค์การของ พนักงานบริษัทผลิตอุปกรณ์ยานยนต์ ", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (จิตวิทยาอุตสาหกรรม), (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๐),บทคัดย่อ.

^{๕๒} สถิตย์ รัชปัติย์, "การประยุกต์หลักอิทธิบาท ๔ ไปใช้ในการศึกษาเล่าเรียนของนักศึกษาคุุฬหส์ "วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๘),บทคัดย่อ.

๒.๘. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรเพื่อวิจัยเป็น ๒ ตัวแปร ดังแผนภาพที่ ๒.๔

แผนภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย